

ZAGREB**Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za povijest umjetnosti**

Kandidat: mr. sc. Ambroz Tudor, povjesničar umjetnosti, viši stručni savjetnik u Konzervatorskom odjelu u Splitu
Mentor: dr. sc. Nada Grujić, red. prof. u mir.

**Naslov disertacije: LADANJSKA IZGRADNJA
PROSTORA HVARSKE KOMUNE****Povjerenstvo za obranu disertacije:**

- 1. akademik Igor Fisković, red. prof. (predsjednik)**
- 2. dr. sc. Nada Grujić, red. prof. u mir.**
- 3. akademik Tonko Maroević, znanstveni savjetnik**

Datum obrane: 25. studenog 2008.

SAŽETAK

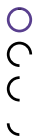
U naslovu rada *Ladanjska izgradnja prostora hvarske komune* namjerno je izbjegnuto pojam arhitekture, a korišten je općenitiji pojam izgradnje. Prvenstveno zbog toga što se ladanje promatra i kao urbanistička pojava, ali i zbog široka zahvaćanja građe pri čemu su obuhvaćene i takve građevine koje samo u nekom detalju zadiru u pojam ladanjskog. To može biti prostornom organizacijom sklopa - čime se ističu u odnosu na jednostavnije pojave običnih kuća složenih u blokove ili nizove - ili jednostavno izborom mjesta gradnje, otvorenosti krajoliku ili pojavi obične zidane odrine, čime prestaje golo zadovoljavanje agrarne funkcije, a pojavljuje se užitek boravka, upravo ono što Ackerman drži temeljnim u razlikovanju ladanjske građevine od običnog seoskog zdanja: *pleasure factor is what essentially distinguishes the villa residence from farmhouse and the villa estate from the farm*. Slično tome, naveden je i cijeli niz manjih ladanjskih elemenata koji se javljaju na stambenoj arhitekturi u naseljima, ponajprije u gradu Hvaru, ali i drugim naseljima nekadašnjega komunalnog distrikta, čime je znatno povećan broj obrađenih primjera.

Drugi je naglasak rada izražen u naslovu *prostor hvarske komune*, a promatranje na razini jedne povijesne komune bilo je potrebno iz više važnih razloga. Prvi je što pojam hvarska komuna označava jasan vremenski i prostorni okvir: otoci Hvar i Vis s nizom manjih otoka u vremenu između kraja 13. i samog početka 19. stoljeća. Komuna također označava određeni stupanj političko-ekonomske zatvorenosti sustava, koji za posljedicu ima brojne posebnosti svake pojedinačne komune, te jasnih odnosa unutar prostora iz čega proizlazi da veliku i složenu pojavu kakva je ladanjska izgradnja valja promatrati na razini jedne komune.

Posebnost ladanjske arhitekture na području hvarske komune njezin je čest smještaj unutar naselja. Cvito Fisković uočio je cijeli niz ljetnikovaca u Visu, a analogijom s njegovim zapažanjima i vrednovanjima uočena je ista situacija i u ostalim naseljima komune. Naime, u komuni se poslije stabiliziranja prilika na Jadranskom moru u drugoj polovici 15. stoljeća razvija ili nastaje šest značajnih naselja: Stari Grad, Vis, Jelsa, Sućuraj, Komiža i Vrboska. Na prostoru mletačke Dalmacije ovako intenzivna urbanizacija distrikta osobitost je hvarske komune, donekle usporediva sa situacijom druge otočke komune, one grada Korčule, gdje se također uočava čest smještaj ladanjske arhitekture unutar naselja i gdje će, kao i na Hvaru te Visu, ladanjsko-gospodarski sklopovi često biti jezgra budućih naselja.

U radu je također utvrđena tipologija prostorne organizacije građevina i sklopova na temelju analize međusobnih odnosa triju glavnih elemenata sklopa (kuća, dvorište, vrt), kao i odnosa građevinskog sklopa i komunikacije. Poglavlje koje se bavi analizom arhitektonske dekoracije na pojedinim građevinama i sklopovima donosi kronološki poredan materijal sa 133 obrađena objekta i zaključak kako se istovremena arhitektonska dekoracija gradskih kuća prenosi u izvangradske prostore. Hortikulturalna baština ladanjskih sklopova poredana je od kako-tako sačuvanih perivoja Lucića u Hvaru, Jakše u Visu ili Kačića u Vrboskoj do brojnih primjera najmanjih hortikulturalnih zahvata kakve su odrine ili arle.

Rad je zaključen poglavljem o odnosu kulture i ladanja. Uvodni dio govori o ladanjskoj kulturi

16. i 17. stoljeća i njezinu odnosu prema antičkoj baštini Hvara i Visa. Potom se analiziraju dva književna rada nastala na ladanju - *Murat Gusar* Marina Gazarovića i *Ribanje i ribarsko prigovaranje* Petra Hektorovića, o kojima se u cijelom nizu detalja može govoriti kao o radovima o ladanju i za ladanje. x

---

SUMMARY: VILLA ARCHITECTURE
WITHIN HVAR MUNICIPALITY

/ A special feature of villa architecture in Hvar municipality is its common setting within inhabited areas. The dissertation establishes the typology of spatial organization of buildings and complexes, based on the analysis of three main elements (house, courtyard, garden), as well as the relationship of the building complex and communication. The chapter comprising the analysis of architectural decoration on 133 selected objects brings forward the conclusion that simultaneous architectural decoration of town houses is transferred to countryside areas.